

ЧАСТИНА I

ХТО ТАКІ СКАНЕРИ
І ЧИ ВИ ОДИН ІЗ НИХ?

Розділ 1

Усе про сканерів

Елейн знайшла кілька годин для себе (що траплялося надзвичайно рідко) й була рішуче налаштована зайнятися улюбленою справою. Що саме це буде, вона ще не визначилася, та вибрати буде не важко, бо їй до вподоби так багато всього!

І ось вона стоїть перед великим столом у гаражі, дивлячись на два проекти, які почала, але так і не закінчила. Зліва від неї два солом'яних кошики з барвистим прядивом, тюбик клею та набір кольорового картону. Жінка передчуває задоволення, і в неї ледве не тече сліна. Вона завжди обожнювала рукоділля і багато місяців тому пообіцяла приятельці зробити альбом для вирізок і фотографій. Елейн старанно відводить очі від полиць позаду столу, де поряд із маленькими дерев'яними інструментами лежить пластиковий пакет із глиною. Коли в неї буде більше часу, вона виготовить ту керамічну штуkenцію — ця чудова ідея спала їй на думку, коли вона нещодавно переглядала старовинні книжки з ілюстраціями.

Вона знову спрямовує погляд на стіл. Прямо перед нею у паперовому пакеті з магазину лежать чотири книжки з історії Польщі, куплені кілька місяців тому.

А ще там диктофон, придбаний, аби записувати телефонні розмови. Жінка хоче взяти інтерв'ю у старших членів родини — всі вони польські іммігранти. Відтоді як вона натрапила на книжки у крамниці, не нагодилося їй хвилини, щоб зазирнути в них. Вони лежать у пакеті, ніби десерт, який притримуєш, доки вже покінчиш зі справами й нарешті зможеш розслабитися й отримати насолоду. Проте деякі родичі вже старіють, тож із дзвінками не варто зволікати. Вона питає себе, чи не слід зателефонувати прямо зараз і домовитися з родичами про кілька телефонних розмов, а також з'ясувати, як підключати диктофон. Вона сумує за тітонькою Джессі.

Але справа, на підлозі, у високій вузькій коробці, прихиленій до столу, — тій самій, що надійшла з магазину, — стоїть електропіаніно, яке вона отримала на свій день народження три місяці тому. Вона налаштувала би його за двадцять хвилин, якби в будинку знайшовся вільний куточок. Елейн знає: піаніно треба десь поставити, бо коли кожного разу доведеться розпаковувати й запаковувати його, вона не гратиме взагалі. Та де знайти час вивільнити для нього місце, коли весь будинок захащений і чекає на прибирання?

Якби замість однієї Елейн було п'ятеро, вони б негайно, вже сьогодні, зробили геть усе. Вона з пристрасстю поглядає на чорно-біле фото інструмента на коробці і майже чує музику. Здається, ніби під той акомпанемент ось-ось залунає її голос, і вона уявляє, як її пальці торкаються клавіш. Може, відкрити коробку прямо тут, у гаражі, і трохи пограти перед обідом?

Ні. Елейн згадує, що обіцяла своїй восьмирічній дочці пошити костюм до вечірки, яка буде за кілька тижнів. Їй справді треба ставати до роботи, а інше залишити на потім. Фактично вона вже три дні як розклала все на столі в їдальні, тож родині доводиться їсти з таць перед телевізором. Якось незручно. Вона візьметься за костюм прямо зараз.

Та несподівано вона пригадує ще одну чудову ідею, що спала їй на думку сьогодні, коли після зустрічі з клієнтом вона поверталася в автівці додому, — гарантований підріток, що майже не потребує вкладень. І в Елейн починає виникати знайоме побоювання, що вона забуде цю ідею так само, як і решту інших (яким кінця-краю немає і які не гірші за цю), коли негайно не візьметься за її реалізацію.

Кожна окрема справа, на яку вона дивиться чи про яку думає, вабить своїми яскравими можливостями та привертає її увагу. Вона взялася б за все відразу. Однак вона ніяк не може визначитися й урешті-решт так нічого й не робить. Краще було б уже поприбиратися чи сходити по продукти. Вона зітхає, виходить на вулицю подихати свіжим повітрям і згадує, що хотіла вирушити сьогодні на пробіжку. Пес, який лежав поряд на підлозі, підводиться та йде слідом, не розуміючи, що її турбує. Вона теж цього не розуміє.

Елейн не має дефіциту уваги. Давним-давно це підтвердив лікар. Та вона й сама знає: занурившись у будь-який проєкт, вона не відвертається на сторонні речі.

То що її зупиняє? Чому вона така нерішуча? Власне кажучи, чому в неї так багато хобі? Чому вона так

швидко за все береться, а потім видихається й залишає за собою купу незавершених проєктів? Вона не звинувачує своїх друзів і родичів, коли ті посміхаються з її нових захоплень — вона звикла пропускати їхні глузування повз вуха, — проте її турбує, що вона майже ніколи не бачить кінцевого результату.

Але як можна зробити вибір, маючи таке розмаїття інтересів? Котрий шлях правильний? Що з усього найважливіше? Тут з'являється чергова думка. Вона пригадує, як хотіла вдосконалити свою іспанську, щоб мати можливість трохи вчителювати наступного року, — ці гроші стали би їй у пригоді.

Елейн хитає головою, майже відкидаючи нову ідею і відчуваючи легкий розпач від того, що в її поле зору завжди потраплятиме щось нове й цікаве. Навіть якщо вона ігноруватиме їх усі та твердо зупиниться на тому чи іншому проєкті, нові ідеї мають властивість додавати сумнівів через зроблений вибір.

Більшість її друзів точно знають, що робитимуть зі своїм життям. Чому вона не в змозі просто обрати щось і займатися цим? Зрештою, вона дуже кмітлива; їй не раз говорили, що вона здатна робити що завгодно! Чому вона ніяк не може зрушити з місця?

ЧИ НЕ ЗДАЄТЬСЯ ВАМ ЦЕ ЗНАЙОМИМ?

Елейн вам нагадує вас? Чи не дивує вас, чому перед вами постала подібна дилема? Ви не здатні визначити, що для вас головне і чому ви настільки відрізняєтеся від інших — тих, хто рано зробив свій вибір і не звертає

з обраного шляху? Чому ви не здатні почати втілювати свої мрії в життя й не відступати від них? І як узагалі зосередити свій допитливий розум на одному напрямі, коли вам нестерпна думка про те, що доведеться від чогось відмовитися? Що вами рухає?

Вірите ви чи ні, та на ці запитання є дуже добрі відповіді. Якщо, подібно до більшості знайомих мені сканерів, ви вважаєте таку ситуацію безнадійною, вас очікує кілька приємних сюрпризів. Ось перший і найважливіший: *якби сканери вважали, що їм не слід обмежувати себе однією сферою діяльності, вони убезпечили б себе від дев'яноста відсотків своїх проблем!*

ХТО ТАКИЙ СКАНЕР?

Сканери обожнюють читати й писати, ремонтувати й винаходити різні прилади, розробляти проекти і бізнес-ідеї, куховарити і співати, а також організовувати ідеальні вечірки. (Зверніть увагу, що я не кажу «або», тому що сканери не обмежуються чимось одним, вони обожнюють усе.) Сканер може із захопленням вчитися грати у бридж і бочче¹, та варто йому вдосконалити своє вміння, як він кидає це заняття й може до нього більше не повернутися. Одна жінка-сканер навіть хизувалася, що носить значок із написом «Це я вже робила».

Світ для сканерів схожий на велику кондитерську, повну неймовірних смаколиків, якими вони хочуть напхати свої кишені.

.....
¹ Бочче — гра з м'ячем, різновид боула-спорту.

Звучить дивовижно, чи не так? Проблема в тому, що в тій крамниці солодощів сканери ледве не вмирають від голоду: на їхню думку, їм дозволено взяти лише один вид цукерок. Але ж вони прагнуть посмакувати всіма ласощами! Якщо вони зрештою змушують себе зробити вибір, то назавжди залишаються невдоволеними. Утім, зазвичай сканери взагалі нічого не обирають. І тому почуваються кепсько.

У дитинстві сканери чудово проводили час. У школі ніхто не заперечував проти розмаїття інтересів, бо кожна година шкільного дня присвячувалася іншому предмету. Однак наставав момент — у старших класах чи в університеті, — коли кожен повинен був зробити вибір, і саме тоді сканери потрапляли в халепу. Тоді як решта радісно звужувала коло своїх інтересів до одного предмета, сканери були просто не здатні цього зробити.

Загальноприйняте правило їх приголомшувало та здавалося беззаперечним: якщо ти і швець, і жнець, і на дуду грець, ти ніколи не досягнеш справжньої майстерності у жодній сфері. Ти будеш дилетантом, непрофесіоналом, поверховою людиною — і ніколи не матимеш гідної кар'єри. Несподівано сканер, який у школі міг вирізнятися завзяттям у навчанні, ставав невдахою.

Утім, мене не полишала одна думка: якби світ просто приймав їх такими, які вони є, *сканери не мали б жодних проблем*. Окрім опанування методики організації роботи над проєктом, сканерам потрібно було лише одне: не зважати на загальну думку про те, ніби вони помиляються, та заявити про свою справжню сутність. Варто їм було лише усвідомити, що вони сканери, і припинити

намагатися стати кимось іншим, низька самооцінка, відчуття сорому, відчаю, неповноцінності, будь-яка нерішучість і нездатність діяти майже завжди зникали.

Річ у тому, що сканери — це незвичайна порода людей. А те, що вони рідко зустрічають собі подібних, — одна з причин, що заважає їм прийняти свою ідентичність.

Як дізнатися, що ви — сканер?

МОЖЛИВО, СПЕРШУ НЕПОГАНО БУЛО Б ВИЗНАЧИТИ, ХТО НЕ Є СКАНЕРОМ

ХТО НЕ Є СКАНЕРОМ?

Отже, вузькі спеціалісти — явно не сканери. Якщо ви почуваетесь щасливим, повністю занурившись в одну сферу діяльності, — ви, за моїм визначенням, — дайвер. Яскравими прикладами дайверів є професійні музиканти, вчені, математики, професійні шахісти, спортсмени, бізнесмени, фінансисти. Для цих людей хобі — це спосіб «розслабитися», вони майже ніколи не виявляють пристрасті до жодних занять, що виходять за межі їхньої спеціалізації. Насправді дайвери зазвичай не розуміють, як можна цікавитися будь-чим, окрім того, що викликає інтерес у них самих. Іноді вони навіть жартують над собою, подібно до велогонця, про якого писав Тім Краббе¹ у своїй книжці *De renner* («Вершник»): проїжджаючи

---

¹ Тім Краббе (нар. 1943 року) — нідерландський шахіст, письменник і спортивний журналіст-коментатор.

повз пішоходів, той зауважує: «Вони не на велосипеді. Безцільність їхнього життя мене шокує».

На противагу їм, сканери зазвичай не вважають заняття інших пустопорожніми. Їх завжди цікавить, «що там відбувається». Вони полюбляють пхати свій ніс буквально у все. Дайверу навряд спаде на думку, що він може щось пропустити, повністю заглибившись у свою роботу. А от 99 відсотків сканерів проводять чимало часу, скануючи світ навколо себе та розмірковуючи над своїм наступним кроком.

ДЕХТО ЛИШЕ СХОЖИЙ НА СКАНЕРА, ТА НЕ Є НИМ

Причини, що спонукають людей безперестанку захоплюватися новими ідеями, можуть бути геть різними. Дехто просто намагається визначитися і, зробивши правильний вибір, легко відмовляється від решти попередніх варіантів.

Інші кидаються від однієї ідеї до іншої з причин, які здалися мені дивними, коли я вперше про них почула. Ось кілька прикладів.

Я багато років дратувала себе самою та своє оточення, міняючи одне захоплення на інше. І врешті-решт, я дізналася про себе одну річ: увесь цей час глибоко в душі я усвідомлювала, що маю робити, та просто надто боялася присвятити себе цій справі. Безперервний потік альтернативних ідей був лише хитрому-дрим способом ухилитися від вибору.

Гадаю, що я завжди уникала свого справжнього покликання, бо боялася стати посередністю чи невдахою. Тож я без упину змінювала свої рішення, перш ніж встигала щось зробити й отримати публічну оцінку.

Люди, які перебувають у депресії, часто помилково вважають себе сканерами. Депресія часто спричиняє роздробленість свідомості й таким чином не дає змоги людині тривалий час приділяти увагу якійсь одній справі, тому дехто вважає її причиною своєї нездатності присвятити себе одному заняттю. Та насправді зазвичай усе навпаки: люди не можуть нічому віддатися, бо страждають на депресію. Один із головних симптомів депресії — неспроможність відчувати палке бажання. Жінка, яка працювала з такими пацієнтами, розповідала мені:

Різноманітні проблеми, пов'язані з обсягом уваги, депресією, докорінно відрізняються від розладів уваги, обумовлених роботою та захопленнями. Коли доходить до того, що ви не в змозі читати книжку (і вам здається надто складним запам'ятати газетну статтю від початку до кінця), коли вам важко стежити за розмовою, коли ви не можете пригадати, де поклали ключі чи гаманець (хоча раніше ніколи цього не забували), потрібен спеціаліст, який порадить вам спеціальну терапію та ліки, що вкупі можуть творити дива.

А ще є СДУ. Перш ніж дізнатися, ким вони є насправді, сканери часто припускають, що їхня «проблема» полягає в синдромі дефіциту уваги (СДУ), — просто

тому, що всі вважають зацікавленість багатьма речами формою відвертання. З власного досвіду я зрозуміла, що більшість сканерів справді страждає на розлад уваги, та все одно вони справжні сканери. Так само мені траплялися люди з діагнозом «СДУ», які тільки здаються сканерами. Щойно ви розумієте, що істинний сканер не має проблем зі здатністю зосереджуватися (це відрізняється від гіперфокусу, властивого людині із СДУ, — глибокого занурення в окремі речі без усвідомлення того, що відбувається довкола), плутанина із СДУ зазвичай зникає.

Я сканер, і в мене діагностовано СДУ. Можу сказати вам, що немає нічого очевиднішого за різницю між ступором під час нападу СДУ, тобто коли ти відчуваєш, що твій розум затуманений і тобі важко пригадати, що ти зараз робиш, і ступором, який виникає через типове для сканера захоплення численними речами, коли тобі важко визначитися, який проєкт обрати далі.

Звісно, є багато людей, які радіють обраній спеціальності та водночас мають кілька хобі: приміром, юрист, який із задоволенням куховарить і подорожує, або арт-директор рекламної агенції, який колекціонує старожитності. Проте існує помітна різниця між тим, хто просто має певне коло інтересів, і сканером.

ХТО Є СКАНЕРОМ

Неабияка зацікавленість щодо численних, не пов'язаних між собою предметів, — одна з найголовніших ознак сканера. Сканери неймовірно допитливі. Насправді вони часто описують себе як людей, які безнадійно

цікавляться усім (хоча, як ви зрозумієте, це не так). Сканер не бажає присвячувати себе будь-якій із улюблених справ, бо тоді доведеться відмовитися від решти. Дехто навіть вважає, що спеціалізація обмежує людину і робить її життя нудним.

Наше суспільство не схвалює такого явного «самопотурання». Звісно, це зовсім не потурання своїм примхам; просто так влаштовані сканери; тут нічого не зробиш, та й не варто намагатися. Сканеру притаманна допитливість, бо він на генетичному рівні запрограмований досліджувати все, що його цікавить. Якщо ви сканер, це ваша природа. Коли ви її ігноруватимете, ви завжди почуватиметеся роздратованим і незадоволеним.

Такий підхід є цілковито новим, я це знаю. У світі до поведінки сканера зазвичай ставляться як до небажаної чи навіть неприйнятної. Утім, так було не завжди.

НЕЩОДАВНЄ ВІЯННЯ

Сканери — жертви віяння моди, що запанувало в суспільстві, причому нещодавно. Перш ніж наші погляди змінила гонка технологій із Радянським Союзом, розпочата після Другої світової війни, людьми, яких я зараз називаю сканерами, захоплювалися. Та до середини 1950-х років сталися кардинальні зміни.

Коли Росія запустила в космос перший в історії супутник, Сполучені Штати Америки були шоковані. Усі наші ресурси негайно були кинуті на те, щоб наздогнати й перегнати російські технології; решта відійшла на другий план. Університетські факультети перетворилися

на спеціалізовані навчальні центри, а наука і технологія, які були цариною спеціалістів, безроздільно посіли панівні позиції. Відділення літератури, інших суспільно-гуманітарних предметів, навіть історії, сприймалися як недоречна розкіш. А разом зі зневагою до цих предметів настали радикальні зміни у статусі сканерів. Їх більше не характеризували як «ґрунтовних особистостей», «людей епохи Відродження» чи «ерудитів» і миттєво охрестили «недоладними», «нікчемними» й «безвідповідальними». Сьогодні така характеристика сканерів міцно вкоренилася в суспільстві. Ледве не кожен сприймає її як цілком зрозумілу істину, просту й очевидну загальноприйнятну думку: сканери чинять неправильно. На жаль, такого погляду стали дотримуватися й самі сканери.

Важко уявити, скільки даремних страждань і змарнованих талантів вартувало це незнання минулого. Саме тому надзвичайно важливо пам'ятати, що впродовж майже всієї історії людство з великою шанобою ставилося до тих, хто мав різнобічні знання та здібності. І незабаром ви побачите, що маятник зараз рухається у зворотному напрямку.

I ЩО ТЕПЕР?

Вільно тамувати всі свої інтереси — це чудово, але ж у який спосіб реалізувати таку можливість? Зрозуміти, що ти — сканер, не означає на повній швидкості рушити вперед усіма стежками, які вам до вподоби, — ви повинні знати, як організувати життя, у якому є місце різним талантам.

Одним із наслідків п'ятдесятирічної зневаги до неспеціалістів є майже цілковита відсутність прикладів для наслідування. На відміну від попереднього періоду в історії, коли розмаїття інтересів було звичайним, зараз немає людей, які б учили сканерів мистецтва задовольняти широке коло інтересів. Бути сканером сьогодні — це ніби успадкувати дивовижну, сяючу машину, повну приладів, кнопок, індикаторів, і не мати до неї інструкції!

Як подорожувати і стати фотографом, коли тобі так само хочеться вивчати мандаринську мову¹ та історію, виростити чудовий сад, стати письменником і спробувати себе в автоперегонах? Нічого неможливого не існує, але якщо ви ніколи не робили такого раніше, воно, безперечно, буде здаватися вам неймовірним.

А чи реально домогтися професійного успіху, якщо ви сканер? Майже ніхто — і насамперед сам сканер — не вірить, що можна побудувати кар'єру, не обравши одного шляху і не зрадивши усіх інших своїх захоплень. Це яскравий приклад тунельного бачення, бо для сканерів усюди є робота. Новітні способи заробітку, вигідні для сканера та цікаві для людей, які завжди називали себе майстрами на всі руки й не досягали справжнього успіху в жодній справі, з'являються скрізь. Ринок праці змінюється, і, як для робочої сили, для сканерів із їхніми різноманітними талантами зараз формуються найсприятливіші умови.

---

¹ Мандаринська мова — група діалектів китайської мови, якими розмовляють на півночі та південному заході Китаю, а також у китайській діаспорі.

ДОТЕПЕР БРАКУВАЛО ІНСТРУКЦІЙ

Але зараз такий навчальний посібник для сканерів є, і ви тримаєте його в руках. Ви дізнаєтеся, як робити все, що вам хочеться, і водночас мати засоби для існування. Для цього вам необхідно позбавитися проблем, які виникли, бо ви не усвідомлювали своєї природи сканера. Ви отримаєте нове пояснення того розмаїття занять, які вас приваблюють, і зрозумієте, чому ви іноді їх кидаєте. (Підказка: не тому, що ви не здатні зосередитися, а тому, що *здатні!*) Ви ознайомитеся з особливостями свого типу сканерів. Ми зруйнуємо міф, який увесь час відлякував вас від починань, і ви нарешті зможете по-справжньому насолодитися улюбленими справами. Якщо ви надто заклопотані чи навіть застрягли на своєму шляху, якщо вам ніяк не вдається зрушити з місця свої проекти чи не до снаги завершити їх, допомога вже в дорозі.

Я гадаю, вам буде до вподоби все, що ви знайдете: нові методи й алгоритми, інструменти і стратегії, що дозволять запустити ваш двигун сканера; до того ж вони всі прості (чесно!) й цікаві. Коли ви поєднаєте розуміння своєї природи з усіма хитрощами мистецтва бути сканерами, ви матимете все необхідне, аби стати по-справжньому успішним і жити життям, що повністю відповідає вашому нестандартному, дивовижному розуму.

Перш ніж почати діяти, я хочу навчити вас користуватися найважливішим із інструментів, який ви застосовуватимете, читаючи кожний новий розділ.

Я називаю його ЩОДЕННИК СКАНЕРА.

Сканери часто уникають нових, привабливих занять, коли ті потрапляють їм на очі. Вони пояснюють це приблизно так: «Як мені виправдати своє захоплення ще однією справою?» Дуже прикро, бо сканери не порушують жодного закону й нікому не шкодять, виявляючи допитливість і ентузіазм до чергової ідеї. Щоразу, відмовляючись від нового заманливого заняття, сканери підкріплюють міф про те, що вони *справді* поведуться хибно. Навіть короткочасне «легковажне» відхилення від раніше визначеного маршруту сприймається як помилка, тож усе відкладається. Якось один нещасний сканер зізнався мені: «Я відчуваю, що не маю права на розваги, доки не закінчу те, над чим зараз працюю». Звісно, кожен сканер ризикує зійти з основного шляху і згаяти час, потрібний на розпочатий проект, та, як ви побачите, Щоденник здатен розв'язати цю проблему.

ЩОДЕННИК СКАНЕРА

Це просто чистий блокнот, де ви записуватимете, що робите кожного дня, — як сканер, звісно. Там не місце списку щоденних справ, опису звичайних подій; там має бути лише те, що пов'язане з життям сканера, — ваші найкращі ідеї та все, що відвертає вас від цих ідей. До того ж я іноді проситиму вас виконати ту чи іншу вправу письмово, а можливо, у вас виникне бажання виписати з цієї книжки (чи іншого джерела) щось особливо для вас корисне.

Це ваша особиста версія нотатників Леонардо да Вінчі. Якщо ви їх ніколи не бачили, пошукайте книжку з репродукціями в бібліотеці чи погляньте на них в Інтернеті. Вони по-справжньому надихають.

Нотатники Леонардо да Вінчі — чудовий зразок Щоденника сканера. Вони приваблюють своєю надзвичайною неорганізованістю, імпульсивністю, нестриманістю. (Леонардо навіть вів записи справа наліво — можливо, для того, щоб приховати свої ідеї від допитливих очей; можливо, він бачив світ у дзеркальному відображенні чи полюбляв тренувати мозок. Для сканера це не дивно.) І хай вас не лякає те, що Леонардо да Вінчі (чи інша відома особа) — знаменитість. Для вас він лише людина, яка полюбляла розмірковувати з ручкою в руці, — так само, як робитимете це ви.

На сторінках свого Щоденника ви зберігатимете ідеї, які інакше могли би втратити; або записуватимете свої особисті маленькі мрії чи думки на кшталт «а що, якби» — вони постійно вирують у голові будь-якої творчої людини. Такі думки ставатимуть для вас усе бажанішими, ледве ви усвідомите, що вам не обов'язково щось робити, треба лише занотувати їх. Доки у вас не з'явиться жага до дій, ви не мусите вчиняти жодних подальших кроків.

Якщо вам здається, що таких думок варто соромитися, ви не виняток. Ось що написала одна сканерка:

Я називаю свій Щоденник «Втіхами з відтінком провини». Минулого тижня я написала про особливий курорт, який би я залюбки побудувала; про кулінарну книгу, яку б із радістю написала (можливо, навіть зняла б